

Helsinški bilten

**HELSINŠKI ODBOR
ZA LJUDSKA PRAVA U SRBIJI**
Rige od Fere 20, Beograd;
tel. 011/3032-408; fax. 2639-437;
e-mail: office@helsinki.org.rs
http://www.helsinki.org.rs

BR.68 // SEPTEMBAR 2010

ZAKRET U SPOLJNOJ POLITICI: NEUSPELA INSTRUMENTALIZACIJA KOSOVA

Mišljenje Međunarodnog suda pravde o kosovskoj nezavisnosti, pristanak Srbije na zajedničku rezoluciju o Kosovu sa EU u Generalnoj skupštini UN, kao i odbijanje londonskog suda da isporuči Ejuba Ganića na zahtev Srbije, sve to svedoči da se srpski nacionalni program suočio sa odlučnošću EU i SAD da se onemogući prekrajanje Balkana.

Zbog politike prema Kosovu predesdnik Boris Tadić je tokom poslednjih godinu dana izgubio dosta na popularnosti u zapadnim krugovima, može se čak govoriti i o razočarenju ponašanjem Beograda. Ponašanje Vuka Jeremića, ministra inostranih poslova, je naročito uticalo na ozlojeđenost EU i SAD. To nezadovoljstvo je bio vidljivo i tako što su susreti zapadnjaka za šefom SNS Tomom Nikolićem prilično učestali tokom letnjih meseci.

Brojne posete evropskih zvaničnika Beogradu tokom letnjih meseci, kao i diplomatska inicijativa EU i SAD koja je erezultirala zajedničkom rezolucijom o Kosovu, pokazuju da Beograd više nema manevarski prostor.

EU je uspjela da zauzme jedinstveni stav o Kosovu što je bilo iznenađenje za Beograd, koji je igrao na kartu njene podeljenosti i činjenice da

pet zemalja EU još nije priznalo Kosovo. Poruka nemačkog šefa diplomatije Gvida Vstervelea prilikom posete Beogradu da je „mapa Zapadnog Balkana završena” i da su “nezavisnost Kosova i njegov teritorijalni integritet činjenice” bila je više nego jasna.¹ Britanski ministar spoljnih poslova Vilijam Hejg je bio još precizniji: “Moj stav je potpuno isti kao i stav mog nemačkog kolege Gvida Vestervelea, a to je da je glavni cilj da obezbedimo da sve nacije Balkana priključe EU.

Postoji bojazan da će Srbija, ukoliko ne izmiri prošlost s budućnošću biti zaustavljena u tom međuprostoru “²

Štefan File, evropski komesar za proširenje, je poručio da put Srbije u evropsku porodicu zavisi od političkih odluka, direktno od rešavanja kosovskog pitanja, te da da put Srbije ka EU “neće ići prečicom”, već “prema zaslugama”, odnosno zavisice od uspeha reformskih procesa”³

Najnoviji istup Serža Bramerca takodje upućuje na to da Srbija ne može očekivati kandidaturu bez hapšenja Ratka Mladića. On je istakao svoje nezadovoljstvo u pogledu potrage za beguncima i rekao(...) “Mi nemamo vremena jer se Haški tribunal zatvara... Stoga su nam hapšenja neophodna sada, kako bismo imali suđenja koja će odraziti razmere zločina... Za mene je teško da poverujem da bi neko geopolitička pitanja stavio ispred zadovoljavanja međunarodne pravde”⁴

Najavljeni dolazak Hilari Klinton u Beograd sredinom oktobra takodje ukazuje da Zapad ulazi u završnicu zaokruživanja svoje politike na Balkanu.

KAMPANJA PROTIV BORISA TADIĆA

Iznudjeni zaokret srbijanskog državnog vrha i posebno predsednika Borisa Tadića našao se na udaru konzervativnog bloka. Opozicija, uključujući i Tomislava Nikolića i Vojislava Koštunicu, pokušala je da iskoristi presudu Međunarodnog suda pravde kao povod za prevremene izbore, tvrdeći da je za neuspeh spoljne politike odgovorna aktuelna vlast.

Naime, činjenica je da je spoljna politika poslednjih godina bila rezultat konsenzusa svih političkih snaga (izuzev LDP i nekih manjih partija),

2 Danas, 31. 08. 2010.

3 Ibid.

4 Danas, 21. septembar 2010.

te čitavog konzervativnog bloka i da je odgovornost za krah te politike na celokupnoj eliti. To značajno obezvređuje i njihovu inicijativu, ali njihove i kritike.

Očekivanje EU da Beograd i Priština otpočinu dijalog o pitanjima koja bi poboljšala svakodnevni život obe zajednice još uvek nije dogvoren, ali imajući u vidu insistiranje međunarodne zajednice to se može očekivati uskoro.

KONZERVATIVNI BLOK: KOSOVO I REPUBLIKA SRPSKA

Široko koordinirana strategija između EU i SAD u zaokruživanju balkanskog pitanja, a time i stavljanja Srbije u kontekst aktuelnog trenutka, konzervativni blok je dočekao sa još agresivnijim postavljenjem zahteva za podelu Bosne. Istovremeno, Tadić i aktuelna vlada osudjuju se za kapitulantski odnos prema Zapadu, te za politiku da “EU nema alternativu”, kojoj se žrtvuje sve zarad tog cilja.

Praktično srpska elita je davno odustala od Kosova. Međutim, vešto ga je instrumentalizovala kako bi se postavio zahtev za otcepljenje Republike Srpske. U tome je učestvovala celokupna srpska elita, posebno pravna, koja je kosovsko pitanje progurala kroz sve međunarodne mehanizme kako bi se stekao legitimitet za otvaranja pitanja podele Bosne.

Na tome su se posebno aktivirali akademici, autori Memoranduma, koristeći svaku priliku da se javno oglase. Posebno se napada SAD i njena ključna uloga na Balkanu koja je osujetila Beograd u ostvarivanju njegovih “istorijskih ciljeva u pogledu Bosne”. Tako Dobrica Ćosić ističe da su SAD “evoluirale od demokratske države ka monstruoznoj policijskoj državi”⁵, a Milorad Ekmečić tvrdi da je to „jedan oblik novog

5 Večernje Novosti, Pitanje istine, 2. sept. 2010.

fašizma, sa demokratskom tradicijom i pod drugim imenom.»⁶ A povodom Rezolucije o Kosovu Ekmečić kaže: "Uspeh je i ako se svet oko nje podeli, makar i na našu štetu (...) To je jedna od naših velikih bitaka, za ljude i države koje će biti protiv Sjedinjenih Država. (...) Svet ne sme pustiti da Amerika u tami davi male države i narode". On smatra SAD odgovornim, jer je "građanski rat u Jugoslaviji 1992-1995. vođen u okviru američkog aksioma da srpski narod ne može obnoviti državu koju je stvarao dva poslednja veka i da politički mora ostati u izfragmentiranom stanju, bez višeg stepena jedinstva"⁷.

Dobrica Ćosić u svakoj prilici ističe da "ne postoji krupniji, teži zadatak za srpski narod u celini od očuvanja Republike Srpske na principima Dejtonskog sporazuma. U tom pogledu smatram da je politika sadašnjeg rukovodstva RS, posebno gospodina Dodika, izvanredna, uporna, dosledna i vešta".⁸

Vojislav Koštunica je pozvao predstavnike vlasti da se odupru „ucenama i pritiscima zapadnih sila, koje od Srbije traže da povuče ili izmeni tekst Rezolucije o Kosovu i Metohiji“⁹. Prema njegovim rečima, ovo je važan trenutak kada Srbija mora da pokaže da je država koja stoji iza svojih odluka i da pod pritiscima i ucenama ne menja svoje odluke kao što to rade „marionetske tvorevine“¹⁰. DSS i ostatak partija okupljen oko „narodnjačke koalicije“ smatra da je Srbija napravila grešku izlaskom pred Generalnu skupštinu UN, te da se trebalo držati isključivo Saveta bezbednosti gde Srbija ima većinu za svoje stavove o Kosovu¹¹.

6 Večernje novosti, 28. avgust 2010.

7 Večernje Novosti, 28. avgust 2010

8 Večernje Novosti, Pitanje istine, 2. septembar 2010. (prilikom primanje medalje u ruskoj ambasadi)

9 <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Srbija/760276/Za+i+protiv+kompromisa>

10 www.nin.rs

11 Koštunica je ocenio da bi promena rezolucije podnete u UN, koja prema njegovim rečima ionako nije adekvatna za

Kosovski Srbi sa severa, oni koje podržava Beograd, rezoluciju o Kosovu tumače kao kapitulaciju i „ucenu Evropske unije“¹², a budući dijalog Beograda i Prištine smatraju priznavanjem nezavisnosti Kosova i potpunim ugrožavanjem vitalnih interesa Srba.¹³

Reakcije Srba u enklavama su realnije i očigledna je njihova spremnost za traženje modus vivendi. To je bilo jasno još prilikom prošlogodišnjih kosovskih lokalnih izbora kada je jedan broj Srba učestvovao na njima. Naročito su u tom smislu konstruktivni predsednici opština Štrpci i Gračanica. Rada Trajković, jedna od respektibilnijih srpskih ličnosti na Kosovu, naglašava da "u dijalogu Beograda i Prištine ne bi trebalo da bude i pitanje statusa Kosova, jer bi insistiranje na toj temi uticalo na dalju destabilizaciju srpske zajednice na Kosovu. (...)Za sada je važnije govoriti o standardu života građana, nego o statusu."

BITKA ZA REPUBLIKU SRPSKU

Završavanje kosovskog pitanja na međunarodnom planu praćeno je sve intenzivnijim pogoršanjem situacije u Bosni. Poruke koje stižu iz Republike Srpske su zapaljive i neprijateljske i prema unutrašnjim i spoljnim akterima, posebno u kontekstu predizborne kampanje za izbore zajazane za 3. oktobar 2010.

Nebojša Radmanović, srpski član Predsjedništva BiH, izjavio je: „Neophodno je da BiH podrži Rezoluciju Beograda, jer kako Srbija garantuje teritorijalni integritet BiH, valjda i BiH treba da garantuje teritorijalni integritet Srbije“.¹⁴

zaštitu državnih i nacionalnih interesa, bilo „isticanje bele zastave i akt predaje Kosova“.

12 Marko Jakšić, potpredsednik Zajednice srpskih opština severa KiM

13 Milan Ivanović, predsednik SNV, severnog KiM

14 Glas Srpske, 25. avgust 2010.

Istovremeno, Milorad Dodik je rekao da BiH ne može glasati protiv Rezolucije Srbije u UN, i poručio bošnjačkim i hrvatskim liderima u Bosni da „ukoliko se drugačije budu ponašali i zloupotrijebili činjenice, da to urade na privatan način, onda će u BiH biti problema“.¹⁵

Srbijanski političari padljivo ističu da su za očuvanje RS. Ministar unutrašnjih poslova Srbije Iвица Dačić je prilikom posete Banjaluci (5. septembra) izjavio: „Mi čvrsto podržavamo stav da svaka promena Dejtona mora da bude rezultat dogovora dva entiteta – Republike Srpske i Federacije BiH“. Naglasio je da postoje dvostruki standardi međunarodnih moćnika na Balkanu: „Oni koji brane teritorijalni integritet BiH, i sada – kada se spomene mogućnost odvajanja

15 Samo tri dana nakon te izjave Dodik poručuje da će se u naredne četiri godine otvoriti, aktuelizovati i zatvoriti pitanje konačnog statusa RS - biće pojačan pritisak međunarodne zajednice i da predstoji „velika i teška borba za očuvanje pozicija RS i vraćanje otetih joj nadležnosti“ (Večernje Novosti, 28. avgust 2010).

severnog dela Kosova – tvrde da bi to bilo narušavanje teritorijalnog integriteta ove samoproglašene države, nisu poštovali teritorijalni integritet Srbije. Obrnuto, Srbiji su oduzeli oko 15 procenata teritorije“.¹⁶

Nikola Špirić, predsedavajući Saveta ministara BiH, je rekao da Republiku Srpsku (RS) iz BiH može da otera samo Sarajevo, jer ko je protiv Dejtona taj je za nezavisnu RS. I zato što će joj „stepen mržnje koji dolazi iz Sarajeva prema RS obezbediti drugi status. RS tu ne treba da radi ništa“.¹⁷

Međunarodna zajednica (EU i SAD) je usaglašenom politikom prema kosovskom pitanju stvorila momentum za rešavanje pitanja Bosne. Taj trenutak ne bi smeo da se propusti. Međutim, međunarodna zajednica još uvek nema razradjenu strategiju i formulu za prevazilaženje problema u Bosni.

16 *Politika*, 6. septembar 2010.

17 Srna, 14. septembar 2010.

ZAKLJUČAK

Međunarodna zajednica mora sprečiti da sever Kosova dobije specijalni status poput Republike Srpske, čemu teži Beograd. To bi imalo brojne negativne posledice. Između ostalog, kosovski Albanci bi zatražili isti status za Albance na jugu Srbije, a onemogućilo bi integraciju lokalnih Srbi u kosovsko društvo. Kosovska država bi postala nefunkcionalna, a brojna pitanja bi ostala nerešena.

Srbija treba da iskoristi ovaj trenutak za zaokret u svojoj regionalnoj i međunarodnoj politici, kako bi što pre stekla status kandidata za članstvo u EU. To je jedini način da se izbori sa unutrašnjim konzervativnim snagama koje najveću opasnost za svoje teritorijalne aspiracije vide upravo u približavanju EU.

U okviru nove politike Beograd mora što pre da počne dijalog sa Prištinom, kako bi kroz rešavanje životnih problema obe zajednice, obezbedio održiv ostanak Srba na Kosovu.

Nova politika Srbije treba posebno pozitivno da se postavi prema očekivanim ustavnim promenama u BiH i uspostavljanju zajedničkog obrazovnog sistema, kako bi se prevazišle linije podele i omogućila izgradnja jedinstvenog identiteta BiH.